

ENCARREGATS D'ÀREA: UNA XARXA DE COL-LABORADORS PER A LA CONSERVACIÓ DELS AUCELLS

Carlota VIADA¹

RESUM.- *Encarregats d'àrea: una xarxa de col·laboradors per a la conservació dels aucells.* La Sociedad Española de Ornitología SEO/BirdLife té establert, des de 1992, una xarxa d'Encarregats d'Àrea que, de manera voluntària, vigilen l'estat de conservació de les 391 IBA identificades a l'Estat espanyol (Àrees Importants pels Aucells, en el seu acrònim anglès). Aquest programa de seguiment pretén identificar les amenaces que poden afectar les poblacions d'aucells o els seus hàbitats abans que sigui irremeiable, facilitant l'intervenció del Departament de Conservació de SEO/BirdLife. L'article resumeix els principals objectius del Programa d'IBA, com funciona la Xarxa d'Encarregats d'Àrea així com les intervencions de conservació més rellevants dutes a terme per SEO/BirdLife a les 20 IBA de Balears.

Paraules clau: IBA, conservació, voluntariat, Illes Balears.

SUMMARY.- *Area Manager: a network of collaborators for the conservation of birds.* The Spanish Society of Ornithology SEO/Birdlife has established since 1992 a network of Area Managers, who invigilate voluntarily the 391 IBA identified in Spain. With this programme, we aim to detect threats that could affect bird populations or its habitats before it is too late, so the Department of Conservation of the SEO/Birdlife can intervene effectively. This article gives a summary of the principal objectives of the IBA Program, how the network works and which have been the most important interventions in conservation of the SEO/Birdlife in the 20 IBA of the Balearics.

Key words: IBA, conservation, volunteer, Balearic Islands.

¹ Departament de Conservació de SEO/BirdLife. C/ Melquiades Biencinto, 34. 28053 Madrid. cviada@seo.org Telf. 91-4340910

INTRODUCCIÓ

Les associacions de conservació sense ànim de lucre, com és el cas de SEO/BirdLife, tenen importants limitacions econòmiques i de personal que fan necessari l'establiment de prioritats d'actuació. SEO/BirdLife té com a principals objectius estatutaris la conservació de les poblacions i els hàbitats dels aucells a l'Estat Espanyol. Per tal d'avançar en aquestes metes és, doncs, fonamental tenir clar quines són les

espècies més amenaçades i quines les zones on es concentren durant els moments més crítics del seu cicle anual.

Amb aquest esperit va néixer a Europa, a començaments dels anys 80, el Programa d'Àrees Importants pels Aucells (IBA, en el seu acrònim anglès —*Important Bird Areas*—). Impulsat per BirdLife International (l'antiga ICBP -*International Council for Bird Preservation*-), el programa IBA és desenvolupat a cada país pel representant oficial d'aquesta ONG mundial. A Espa-

nya, és SEO/BirdLife l'entitat responsable d'aquest programa i, com a tal, va coordinar el primer inventari d'IBA el 1986 (DE JUANA, 1989). Posteriorment, hi ha hagut actualitzacions i ampliacions d'aquest inventari (SEO/BirdLife, 1992; VIADA, 1998), que actualment compta amb 391 àrees a tot l'Estat, ocupant més de 16 milions d'hectàrees (és a dir, un 32% del territori nacional).

Els objectius del Programa d'IBA són promocionar i divulgar aquestes àrees, aconseguir la seva protecció legal, realitzar un seguiment del seu estat de conservació i fer les intervencions necessàries, incidir en la sensibilització pública i restaurar el valor natural de les zones degradades.

La Xarxa d'Encarregats d'Àrea

Per poder treballar per aquests objectius a les quasi 400 IBA distribuïdes per tot l'Estat, és fonamental la col·laboració dels socis de SEO/BirdLife. Aquesta es va concretar a partir del 1992 amb l'establiment de la Xarxa d'Encarregats d'Àrea. Es tracta de tenir un contacte local per a cada una de les IBA, una persona propera a ella que, voluntàriament, es fa càrrec de la vigilància de l'estat de conservació de la zona elegida. El seu nom és confidencial, excepte quan ell mateix autoritza que se faci públic. Un cop a l'any cada Encarregat ha d'enviar un informe sobre la IBA, detallant qualsevol novetat, incidència o projecte que podria afectar-la, i reben el Butlletí 'Àreas' on se resumeixen les novetats més interessants en relació a la protecció i conservació d'aquestes àrees.

Els Encarregats d'Àrea poden recollir informació sobre els projectes que podrien afectar les IBA mitjançant la premsa local i els butlletins oficials,

però també mantenint contacte amb gent de la zona, grups ecologistes locals i, per suposat, visitant-la assíduament.

En cas de localitzar un problema a la IBA, l'Encarregat d'Àrea pot contactar immediatament amb el responsable del Programa de SEO/BirdLife. Aquest l'orientarà sobre les passes a donar i, en els casos més greus i significatius, durà a terme les iniciatives necessàries per tal d'evitar l'amenaça.

Els tipus d'intervencions que habitualment se duen a terme per part del Departament de Conservació, en coordinació amb els Encarregats d'Àrea, se poden catalogar com segueix:

Intensitat Baixa: Intervenció de caràcter informatiu. Consultes prèvies com a part del procediment d'avaluació d'impacte ambiental, cartes sol·licitant informació o confirmació sobre una notícia, trucades de telèfon a responsables ambientals, etc.

Intensitat Mitjana: Intervenció de caràcter més decidit, sol·licitant una actuació, moltes vegades amb comunicació a la premsa. Al·legacions a projectes i informes breus.

Intensitat Alta: Campanya de conservació amb una estratègia d'acció: parlament, premsa, pressió a polítics i administracions, informes tècnics, etc.

Intervenció Legal: Quan, a més de les accions anteriors, se desenvolupen accions legals davant la Comissió Europea i/o tribunals.

Actualment, el 60% de les IBA compten amb un Encarregat d'Àrea. A Balears aquest percentatge baixa al 45%. Així doncs, qualsevol soci de SEO/BirdLife de Balears que estigui interessat en participar a aquest programa de conservació de les IBA,

només ha de contactar amb l'autora d'aquest article.

A més, quasi 400 IBA són moltes per poder treballar per a la conservació de totes elles amb la mateixa intensitat. Per aquest motiu, al 1997 es va establir el projecte SAIMA per al seguiment de les Àrees Importants més amenaçades de tot l'Estat. Es tracta d'intensificar encara més les actuacions de seguiment i intervencions a aquelles IBA considerades més importants i amenaçades. En total, hi ha 23 àrees dins aquest projecte, que compta amb el suport de Vogelbescherming (BirdLife a Holanda). D'aquestes, una és a Balears: les Salines d'Eivissa i Formentera. Durant els primers anys, també les àrees costaneres de Mallorca

i Cabrera van estar baix la vigilància més intensa d'aquest projecte.

Les IBA de Balears

A Balears, la darrera revisió de l'any 1998 (VIADA, 1998) identificà 20 IBA, amb una superfície total de 131.243 hectàrees, és a dir un 26,2% del territori (Taula 1). Les IBA de Balears compleixen criteris d'importància internacional per a 30 espècies d'aucells, algunes tan emblemàtiques com el virot *Puffinus mauretanicus*, el voltor negre *Aegypius monachus*, el xorrec *Sylvia sarda*, l'àguila peixatera *Pandion haliaetus*, el falcó mari *Falco eleonorae*, l'agroroig *Ardea purpurea* o el tiruril·lo camanegra *Charadrius alexandrinus*.

Núm.	Nom	Illa	Superfície (ha)
307	Illots de Vedrà i Vedranell	Eivissa	100
308	Illa Conillera i illots de Bledes i Espartar	Eivissa	147
309	Cap Nonó – Illa Murada	Eivissa	1.000
310	Illa de Tagomago	Eivissa	90
311	Illots de Santa Eulàlia, Redona i Es Canar	Eivissa	6
312	Ses Salinas d'Eivissa i Formentera i illes dels Freus	Eivissa i Formentera	2.600
313	Cap de Barberia	Formentera	100
314	La Mola de Formentera	Formentera	1.800
315	Illa Dragonera - La Trapa	Mallorca	2.660
316	Serra de Tramuntana (Nord)	Mallorca	54.953
317	Cap Pinar	Mallorca	2.500
318	Albufera de Mallorca i Albufereta de Pollença	Mallorca	2.800
319	Cap del Freu – Cap Farrutx	Mallorca	500
320	Cap Vermell	Mallorca	150
321	Salobrar de Campos - Sa Vall	Mallorca	2.397
322	Penya-segats entre Cap Enderroc i Cala Pi	Mallorca	900
323	Penya-segats entre les Illes Malgrats i Cala Figuera	Mallorca	440
324	Arxipèlag de Cabrera	Mallorca	10.000
325	Costa Nord i Est de Menorca i Illa de l'Aire	Menorca	17.900
326	Barrancs i pinars centrals de Menorca	Menorca	30.200

Taula 1. Llistat de les 20 IBA identificades a Balears (VIADA, 1998). En negreta s'assenyalen aquelles que compten amb Encarregat d'Àrea.

Table 1. List of the 20 IBA identified in the Balearics (VIADA, 1998). In black, those who have a Area Manager.

Les actuacions a les IBA de Balears

SEO/BirdLife ha actuat a Balears sempre que ha estat requerit per els nostres socis i en estreta col·laboració amb altres entitats de conservació.

A continuació es resumeixen les intervencions més rellevants que SEO/BirdLife ha duit a terme en els darrers 10 anys a les IBA de Balears:

— Al 1991, es van fer al·legacions al pla de prevenció d'incendis del nord de Menorca (IBA 325).

— També al 1991, SEO/BirdLife va presentar denúncies contra la construcció de la discoteca Trasdance i un aparcament a ses Salines d'Eivissa (IBA 312), recolzant una campanya del GENGOB Eivissa. Aquestes infraestructures afectaven de forma directa i significativa sobre la millor colònia de cames-llargues *Himantopus himantopus* d'Eivissa. Es va aconseguir aturar les obres i, finalment, el 2002 l'estructura de la discoteca va ser esbucada.

— Al 1992, SEO/BirdLife va desenvolupar una intensa campanya de pressió a diferents nivells contra la modificació de la Llei d'Espais Naturals, amb l'assessorament del GOB, que afectà a les IBA 312 i 325.

— Es van presentar al·legacions contra l'aprofitament de l'aigua de sa Costera, l'any 1995 (IBA 316). Es recomanava que les obres s'aturessin durant l'època de cria per tal d'evitar l'afectació a les aus que niaven als penya-segats marins (àguila peixatera i falcó marí).

— L'any 1996, es va recolzar molt activament una campanya del GENGOB contra les festes 'rocieras' que cada any s'organitzaven a una zona de cria de cames-llargues *Himantopus himantopus* a ses Salines d'Eivissa (IBA 312). Aquell any va tenir lloc la darrera edició de la festa a aquest indret, i final-

ment va ser traslladada fora de ses Salines.

— Al 1997, SEO/BirdLife va enviar un escrit de suport a la iniciativa local de declaració d'Eivissa i Formentera com a Patrimoni de la Humanitat per UNESCO.

— Des de la inclusió de ses Salines d'Eivissa i Formentera al projecte SAIMA, l'intensitat de les intervencions a aquesta IBA es va incrementar. El 1999 se va realitzar una intensa activitat per tal d'aturar un projecte d'instal·lació d'un emissari d'aigües residuals que afectava la Reserva Natural. Finalment, el projecte va ser desestimat.

— El 2001 va ser especialment actiu a ses Salines, tant a Eivissa com a Formentera. Se van presentar al·legacions al Pla d'Ordenació del Recursos Naturals de ses Salines, també contra un carril-bici a Formentera, promogut per la Demarcació de Costes i se va denunciar la construcció d'un aparcament a s'estany Pudent afectant una zona de cria de tirurillo camanegra, també iniciativa de la Demarcació de Costes. En aquest darrer cas, l'Encarregat d'Àrea va mantenir fins i tot una reunió amb els tècnics de Costes per tal d'evitar un impacte que es va demostrar ja inevitable.

— També al 2001 se van presentar al·legacions al Pla d'Ordenació del Recursos Naturals de s'Albufereta, recolzant la iniciativa de protegir aquesta part de la IBA 318 i fent alguns suggeriments de millora del document, que foren acceptats en la seva majoria.

L'experiència mostra com la intervenció dels Encarregats d'Àrea és decisiva per tal de poder actuar amb rigor i èxit. A més, aquest programa de conservació permet als socis de SEO/BirdLife de les Balears ser actius en la protecció

del nostre territori amb l'aval d'una associació de prestigi. Per tant, i como a conclusió, SEO/BirdLife vol convidar a tots aquells interessats a participar en aquest programa d'Àrees Importants per als Aucells fent-se responsables d'una de les zones que encara resten sense Encarregat.

AGRAÏMENTS

El Departament de Conservació de SEO/BirdLife vol fer patent el nostre reconeixement a tots aquells socis i Encarregats d'Àrea que participen de manera voluntària

en la conservació dels aucells i els seus hàbitats a les Balears.

BIBLIOGRAFIA

- DE JUANA, E. (Ed.) 1989. *Áreas Importantes para las Aves en España*. Monografía núm. 3. SEO-ICBP. Madrid.
- SEO/BirdLife. 1992. *Áreas Importantes para las Aves en España*. Revisión del inventario por encargo de la Comisión Europea. Documento inédito.
- VIADA, C. (Ed.) 1998. *Áreas Importantes para las Aves en España*. 2ª edición revisada y ampliada. Monografía núm. 5. SEO/BirdLife. Madrid.

(Rebut: 16.04.03; Acceptat: 21.04.03)